

Marek Nowak, Ewa Rook

Kraków - Śródmieście - Prądnik Czerwony, AZP 102-56

Informator Archeologiczny : badania 24, 17-18

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wie. Drugi sezon badań. Osada otwarta z epoki neolitu, brązu, okresu lateńskiego i wczesnego średniowiecza.

Przekopano łącznie 147.5 m². Wykopy zlokalizowano wzdłuż osi N-S stanowiska, celem rozpoznania zasięgu osad z poszczególnych okresów oraz uchwycenia procesów erozyjnych w obrębie cypla wyciąskiego. W badanej części stwierdzono znaczne zniszczenie warstwy kulturowej na skutek naturalnych procesów stokowych. Najsilniejszemu zniszczeniu uległy południowy i zachodni skłony cypla.

Odkryto łącznie 19 obiektów (oznaczone numerami 33-50).

Jedenaście z nich to obiekty pochodzące z młodszego kamienia, wśród których należy wymienić grupę silnie zniszczonych obiektów z niewielką ilością materiału zabytkowego, związanych z kulturą ceramiki wstęgowej rytej oraz głęboką, trapezową w przekroju jamę z ceramiką wskazującą na przynależność do grupy Wyciąże-Książnice.

Spośród dwóch obiektów kultury lużyckiej na uwagę zasługuje jama oznaczona numerem 40, w której odkryto dwie misy charakterystyczne dla III okresu epoki brązu.

Obiekty 43 i 44 należą do okresu lateńskiego. Obiekt 43 to prostokątna chata z bogatym materiałem, który datować można na środkowy okres lateński. W jej wypełnisku obok bardzo interesującego inwentarza ceramicznego, znaleziono także fragment bransolety sapropelitowej.

Obiekt 39 jest pozostałością chaty z rozwiniętej fazy wczesnego średniowiecza z bardzo bogatym materiałem ceramicznym (m.in. duża seria den ze znakami garncarskimi) oraz zestawem przedmiotów metalowych (noże, okucia wiadra, fragment siatki kolczej?).

Planuje się kontynuację badań w przyszłym roku. Materiał znajduje się w Oddziale MAK w Nowej Hucie.

Kraków-Śródmieście — Prądnik Czerwony AZP 102-56

Muzeum Archeologiczne, Uniwersytet Jagielloński Instytut Archeologii w Krakowie

Badania prowadzili mgr Marek Nowak (IA UJ) i dr Ewa Rook (MAK). Finansował Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa. Pierwszy sezon badań. Osady kultury lendzielskiej, kultury pucharów lejkowatych i kultury ceramiki promienistej. Ponadto nieliczne materiały z wczesnej epoki brązu.

Stanowisko odkryto w maju 1990 r., na terenie rozbudowywanego cmentarza komunalnego, w związku z czym zaistniała konieczność przeprowadzenia natychmiastowych badań ratowniczych. Jest ono położone na krawędzi doliny potoku Sudoł, która przyjmuje tu formę nieznacznie wyodrębniającego się cypla. W trakcie wykopalisk przebadano w sumie 6,75 ara.

Odkryto łącznie pozostałości 59 obiektów, w tym 1 rów (prawdopodobnie nowożytny), 24 jamy, 33 „słupy” i 1 obiekt o nieustalonym charakterze.

Rozmieszczenie czterech pewnych obiektów kultury lendzielskiej i materiałów tej kultury występujących w warstwie ornej może sugerować, iż mamy tu do czynienia ze skrajem osady, rozciągającej się bądź poza przebadanym obszarem, bądź w jego obrębie i zniszczonej przez późniejsze osadnictwo. Wstępna analiza tych materiałów pozwala je datować na wcześniejsze fazy rozwojowe kultury lendzielskiej w Małopolsce.

Odnosnie dwóch kolejnych chronologicznie osad można przypuszczać, iż odkryto ich centralne partie w tym samym rejonie.

5 obiektów archeologicznych można wiązać z kulturą pucharów lejkowatych. Obiekty te charakteryzują się stosunkowo dużymi rozmiarami (do ok. 2 m głębokości od poziomu calca i średnicy 2-5 m). Wyjątkowym znaleziskiem jest „skład” zboża, które uległo przepaleniu w jednym z obiektów kultury pucharów lejkowatych (nr 32). W obrębie wypełnisk obiektów, a w szczególności także w obiekcie 32, wystąpiły duże bryły polepy, z wyraźnymi odciskami konstrukcji drewnianych.

Z kulturą ceramiki promienistej można z pewnością wiązać 3 obiekty. Charakteryzują się one stosunkowo niewielkimi rozmiarami (do ok. 115 cm głębokości od poziomu calca i średnicy 85-200 cm), i obfitością materiałów ceramicznych. Należą one prawdopodobnie do fazy klasycznej tej kultury.

W przypadku 6 obiektów, materiał ceramiczny nie pozwala na precyzyjne określenie ich przynależności kulturowej w obrębie dwóch wyżej wymienionych kultur. Natomiast w czterech obiektach nie znaleziono żadnych materiałów archeologicznych.

W obrębie przebadanego obszaru, w warstwie humusowej, wystąpiło także kilka fragmentów naczyń z wczesnej epoki brązu, a w jednej z jam miniaturowe naczynko późnosznurowe lub kultury mierzanowickiej.

Spośród ogólnej liczby 33 „słupów” 20 tworzy regularny zarys domostwa, prawdopodobnie prostokątnego. Usytuowane ono było na osi NW-SE (oś dłuższa). Nie zachowały się jednak ślady „ściany” NE, i w większości także „ściany” SE. W związku z tym można ustalić jedynie długość tego założenia na ok. 13 m, natomiast niemożliwe jest określenie jego szerokości. Można sugerować istnienie wydzielonego, mniejszego pomieszczenia wewnątrz domostwa (we-

wewnętrzny rząd „słupów” równoległy do ściany NW). Ponieważ dom znajduje się w centrum tak osady kultury pucharów lejkowatych jak i kultury ceramiki promienistej nie jest możliwe ustalenie jego chronologii.

Pozostałe ślady „słupów” (13) nie tworzą regularnych układów.

Badania będą kontynuowane.

**Krzemionki, gm. Bodzechów
woj. kieleckie AZP 83-71**

Państwowe Muzeum Archeologiczne
w Warszawie

Badaniami kierował mgr Witold Migal. Poszczególne odcinki prowadzili: mgr Wojciech Borkowski, Sławomir Salaciński, Marek Zalewski. Uczestniczyli również studenci Instytutu Archeologii UW — Marcin Bednarz, Paweł Zygiel, Joanna Fjde. Finansowało Muzeum Historyczne-Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim. Dwunasty sezon badań. Kopalnie krzemienia pasiastego, Neolit, wczesna epoka brązu. Kultury — amfor kulistych i mierzanowicka.

Badania koncentrowały się w obrębie hałdy szybu nr 7-610 i w rejonie szybu nr 10-1441.

Prace związane z hałdą szybu 7-610 miały na celu określenie zasięgu i rozmiaru przetworstwa krzemienia oraz uchwycenie pewnych, hipotetycznych struktur pozwalających na dokonanie połączeń funkcjonalnych pomiędzy różnymi jednostkami wydobywczymi. Wykopy badawcze zaplanowano na północ i południowy-zachód od studniśka szybu. Miały one łączną powierzchnię 32 m². Wykop 1-90 w postaci rowu sondażowego o długości 10 m usytuowano w taki sposób, aby zamykał on od północy widoczne na powierzchni pozostałości hałdy gruzowej okalającej szyb. Natrafiono w nim na fragment pracowni znajdującej się pod hałdą w postaci zbitych pakietów krzemieni. Eksplorując ww. wykop cienkimi (5 cm) warstwami mechanicznymi i przesiewając materiał na sitach wyodrębniono również fragmenty ceramiki kultury amfor kulistych, analogiczne jak odkryte w sezonie 1988.

Charakter osadów przykrywających zwietrzelną według opinii doc. Z. Wójcika (Muzeum Ziemi PAN) wyklucza możliwość powstawania namywów ilastych, jakie tworzyłyby się na wydeptywanych ścieżkach łączących poszczególne jednostki ze sobą i co za tym idzie możliwość ich zaobserwowania w profilach, czy planach wykopów. Nie ma też metody, która wiarygodnie potwierdziłaby takie struktury z pomocą pomiarów stosowanych w naukach geologicznych. W związku z tym odnośnie tej kwestii uzyskano wynik negatywny.

Drugi z wykopów badawczych (II-90) został umieszczony pomiędzy hałdą szybu 7-610 i szybem przylegającym do jednostki nr 610 od strony południowo-zachodniej. Uchwycono tu zarówno fragment hałdy 7-610, jak i początek innej struktury, której nie można chyba bezdyskusyjnie wiązać z szybem nr 610. Natrafiono tu na fragment pracowni krzemieniarskiej oraz pozostałości po ognisku łączącym się z pobliskim obozowiskiem. Materiały krzemienne to w przeważającej większości pozostałości po wytwarzaniu ostrzy siekier, bardzo typowe dla tego regionu kopalń. Zlokalizowano tu jednak również rdzenie odłupkowe o świeższych negatywach odbiegających od reszty okazów, co jest widocznym świadectwem recyklingu odpadów. Znalaziono także fragmenty ceramiki kultury amfor kulistych.

Badania wykopaliskowe w tym rejonie zakończyła seria pomiarów metodą magnetyczną dokonana przez dr K. Mislewicza z Pracowni Postępu Fizyko-Technicznego IHKM PAN. W jej wyniku oszacowano wielkość częściowo wyeksplorowanego skupiska ognisk odkrytych w sezonie 1988, a także zlokalizowano dwie inne anomalie, które są prawdopodobnie odzwierciedleniem podobnych obiektów znajdujących się na terenie przewidzianym do badań wykopaliskowych w przyszłych sezonach.

Badania w rejonie szybu nr 10-1441 miały przede wszystkim na celu wyjaśnienie sytuacji geologiczno-górnicznej w tej części pola górniczego. W związku z tym, że w profilu uzyskanym w trakcie poprzednich sezonów nie natrafiono na warstwę krzemienia i wyniknęły trudności z jednoznaczna interpretacją tego obiektu, zdecydowano się na wykonanie pionowego sztucznego przekopu w głąb złoża w celu uchwycenia w całości bądź warstwy wapienia oolitowego, bądź wapienia koralowego, z których można byłoby wnioskować — jak głęboko znajduje się w rzeczywistości krzemień. W efekcie osiągnięto poziom wapienia koralowego. W świetle tych badań można przyjąć, że badana struktura nie powstała w wyniku działalności neolitycznych górników, a jest świadectwem nowożytnym. Dzięki jednak pracom w obrębie jednostki nr 10 stworzono nową, bardzo atrakcyjną możliwość przebadania przyległych do niej wyrobisk za pomocą wciniki bocznej. Wejście to zabezpieczono na stałe w taki sposób, aby służyło jako przyszły punkt wyjścia dla badań w tym rejonie pola eksploatacyjnego.

W sezonie 1990 uzyskano łącznie 41 842 zabytki, w tym 374 formy wydzielone i 41 468 odpadów produkcyjnych. Materiały zdeponowano w magazynach Rezerwatu Archeologicznego w Krzemionkach i w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie.

Badania będą kontynuowane.